IKKE LENGER FORBUDT: Marco Marussi t.h. og andre nostalgikere kjempet om fotografenes gunst på kirkegården i Predappio.

73 år etter fascistlederens død, strømmer fo

Arven ette

FASCIST-TURISME: Diktatoren bygde om hjembyen til pilegrimssted for sine tilhengere. Nå vil ordføreren i Predappio lage museum over fascismen for å bekjempe hyllesten.

Av Charlotte Nagell (tekst og foto), Predappio
ITALIA

– Vi var ikke redd for ham da han levde, og kommer ikke til å være redd for ham død, sier Giorgio Frassineti (53), ordfører i Predappio for det Demokratiske Parti (PD).

Han siterer sin forgjenger fra kommunistpartiet som i 1957 svarte ja, da den italienske presidenten spurte om familien kunne hente hjem levningene etter bysbarnet, Benito Mussolini. Det førte til at diktatorens mausoleum i dag troner øverst på kirkegården i den lille byen nordøst i Italia, med sine 6217 innbyggere. Hvert år skriver 45.000 nostalgikere seg inn i gjesteboka.

De besøkende i Predappio er ikke alene om å tillegge mannen meritter. Under valgkampen uttalte Matteo Salvini fra partiet Lega i et radiointervju at man ikke kan nekte for at Mussolini også gjorde mye bra for landet, men at han foretrekker demokrati framfor diktatur. Salvini er nå innenriksminister i Italia.

Giorgio Frassineti er siste ledd i kommunens ubrutte rekke av ordførere fra venstresida etter krigen, som har måttet forholde seg til fordommer mot kommunen utenfra. Når han googler Predappio, dukker det opp svarte skjorter og suvenirer med Mussolini på.

– Det er på tide vi tar tilbake verdigheten vår, og kultur er kanskje vårt viktigste våpen for å bekjempe uvitenhet, sier Frassineti og tar et drag av slim-sigaretten.

– Italia tok aldri et skikkelig oppgjør med fascismen etter krigen. Resultatet er at mange lever med denne forestillingen om at Mussolini gjorde mye bra for landet. Vi trenger et museum som belyser fascismen, som totalitært styre, fra den oppsto til den falt, og hvem kan gjøre det bedre enn oss?

Marsjen mot Roma

Benito Mussolini kom til verden i Predappio i 1883. Faren leste høyt fra «Kapitalen» av Karl Marx, og sønnen meldte seg inn i det italienske sosialistpartiet som 17-åring. Han jobbet som journalist og sørget for eksplosiv økning av opplaget som sjefredaktør for partiavisa «Avanti!».

1 1902 emigrerte han til Sveits i 1902 for å slippe unna militærtjeneste, men etter utbruddet av første verdenskrig, agiterte han ivrig for deltakelse i krigen. Det førte til eksklusjon fra sosialistpar-

FAKTA

Mussolinis fødeby:

- Den italienske kommunen Predappio ligger i regionen Emilia-Romagna og provinsen Forlì-Cesena. Nærmeste storby er Bologna, 90 km unna.
- Benito Mussolini ble født i Predappio 29. juli 1883. Han satt med makten i Italia fra 1922 til 1943. I 1925 erklærte han at landet var et diktatur.
- Mussolini ble drept 28. april 1945. Han ble gravlagt på hjemstedet i 1957. Siden har byen vært pilegrimsmål for hans tilhengere.
- Ordføreren vil nå gjøre om «fascismens hus» til et museum over totalitarisme, for å stanse hyllesten av diktatoren.

PÅ KIRKEGÅRDEN: Brødrene Enea (4) og Benito (5) smiler inn i morens kamera under markeringen av Mussolinis dødsdag på kirkegården i Predappio.

rtsatt nostalgikere til fødebyen Predappio:

r Mussolini

tiet, og i 1919 grunnla Mussolini sitt eget fascistparti, Partito Nazionale Fascista (PNF).

Tre år seinere marsjerte tusenvis av bevæpnede svartskjorter mot Roma, og kongen utnevnte Mussolini til statsminister. Han befestet sin maktposisjon ved å skremme og splitte de andre partiene og vant valget med klart flertall i 1924. Året etter ble diktaturet legalisert.

Mussolini regjerte til han ble avsatt og arrestert da de allierte gikk i land på Sicilia i 1943, men ble deretter befridd av tyskerne og innsatt som leder for Salò-republikken i det tyskokkuperte Nord-Italia.

Etter frigjøringen i 1945 forsøkte han å rømme landet, men ble henrettet av motstandsfolk. Liket ble fraktet til Milano og hengt opp etter beina fra en bjelke midt i byen.

Fra grend til by

Da Mussolini tok makten, livnærte folk i Predappio seg på jordbruk, og 80 prosent var analfabeter. Det passet dårlig inn i det velsmurte propagandamaskineriet til «Il Duce» lederen. Så fra 1925 sørget han for at barndomsgrenda ble utvidet med politistasjon, legevakt, boliger, skoler, kirke og rådhus.

Frassineti forteller at rådhuset opprinnelig var skole. Mora til Mussolini underviste i første etasje, og familien bodde i andre.

– Der du sitter nå, sov Mussolini som ung, sier ordføreren.

Han deler haugen av dokumenter foran seg i to slik at fascistsymbolet i treflata på skrivebordet kommer til syne.

«Il fascio» er en bunt med kjepper knyttet sammen og utstyrt med en øks. Den ble opprinnelig båret under seremonier i Romerriket som tegn på makt. Kjeppene symboliserer straff med slag, øksa halshogging. Frassineti forteller at folk kommer på besøk for å berøre symbolet.

– Noen sier de kjenner en kraft, som om det skulle være en slags Viagra! Jeg har sittet her i ni år og ikke merket noe til det, fnyser han.

Fascistisk propaganda

Kommunen har bytta ut fascistsymbolet med en drueklase i byvåpenet. Frodige vinranker og bølgete landskap omkranser byen, men i hovedgata blir idyllen brutt av utstillingsvinduer med et rikholdig utvalg av fascistiske produkter. Byster og plakater av Mussolini, t-skjorter og kopper med romersk hilsen, til og med babyklær med fascistiske slagord og smekker med partiet Legas slagord under valgkampen; «Italienerne først». «Vi må lære dem opp tidlig!» står det skrevet på en lapp under barneklærne.

Ifølge italiensk lov er det forbudt å reorganisere fascistpartiet samt offentlig lovprise fascismens representanter, prinsipper og metoder, men i 1997 valgte Predappio likevel å tillate butikker salg av suvenirer. En feil, erkjenner dagens ordfører. Tre butikker har siden tjent gode penger på Mussolini- og Hitler- effekter både på gateplan og nett, tilsynelatende uforstyrret.

Ingen av butikkeierne vil la seg intervjue, men ei ung jente bak disken hos Ferlandia forteller at hun er positivt innstilt til det foreslåtte museet. Hun tror det vil trekke flere turister og dermed skape arbeidsplasser i Predappio, som i dag er trua av fraflytting.

– De fleste på min alder bryr seg ikke om hva Mussolini sto for politisk, men vet at det er han som sørger for at vi har mat på bordet, sier hun og unnskylder seg for å ekspedere et eldre ektepar som kjøper med seg to flasker Sangiovese-vin med «Dux»-etikett hjem til Roma.

Kulturell motgift

Ordføreren i Braunau am Inn i Østerrike har ønsket å rive Hitlers barndomshjem. I Predappio ble huset hvor Mussolini vokste opp, åpnet for publikum for mange år siden. Frassineti registrerer at mange fortsatt betrakter byen med ideologien klistret til veggene, men understreker at bygningene også er en del av dem som har vokst opp her.

– For meg er Predappio det vakreste sted på jord. Her spilte jeg fotball som gutt og fikk mitt første kyss, men du forstår tidlig at byen bærer på en unik arv. Den skal vi ikke fornekte, men lære av.

Ordføreren får støtte til museumsplanene av lederen for det jødiske samfunn i Italia, Noemi Di Segni. Etter et møte med

ordføreren uttalte hun at økt bevissthet om historien, er en viktig motgift mot spøkelser fra fortiden.

Det nye museet, med tilhørende studiesenter, har en samlet pris på fem millioner euro. Det skal innta «Casa del fascio», fascismens hus, som sto ferdig i 1937 og fungerte som samlingssted for sosialt og politisk liv.

I dag er marmorgulvene gravplass for duer og malingen skaller av. Når de 2700 kvadratmeterne er pusset opp, skal utstillingen ta publikum med på en historisk reise i nedadgående spiral. Fra starten på fascismen i toppetasjen, til ødeleggelsene etter krigen i kjelleren. Ordføreren tror folk kommer til å føle på fysisk ubehag.

– Når du går derfra, og har lært mer om hvordan livet var under fascismen, er jeg sikker på at du ikke har lyst til å kjøpe en lighter med Mussolini på.

MOT UVITENHET: Ordfører i Mussolinis hjemby, Giorgio Frassineti, vil ruste opp fascistenes hus fra 1937 til museum over totalitarisme.

Bevart symbolikk

På motsatt side av piazzaen får presten Urban hjelp av sin indiske assistent til å vaske byens skytshelgen Antonio rein til fest. Inderen er én av 630 utlendinger fra 37 land som bor i Predappio. Frassineti framhever at byen var blant de første i Italia til å ta imot flyktninger og har til gode å oppleve konflikter.

Fascistsymbolene er fjernet fra «Casa del fascio», men pensjonistene i kirkegruppa viser stolte fram «il fascio» -symbolet som pryder kirkefasaden. Giovanni (67) forteller at enken etter Mussolini, Rachele, besøkte kirka hver dag til hun døde i 1979. Han rister oppgitt på hodet over museets planlagte antifascistiske profil. Et Mussolini-museum derimot, hadde fått hans fulle støtte.

Også i barnehagen, som diktatoren kalte opp etter sin mor Rosa, har nonnene sørget for at fascistisk ikonografi er bevart. 290 biter utgjør veggmosaikken «Madonna del fascio» som viser Maria med jesusbarnet på fanget og to engler som løfter fram fascistsymbolet.

En av nonnene forteller at motstandsfolk møtte opp med hammer etter krigen for å fjerne verket, men hennes forgjenger fant kjapt fram penselen og malte roser over maktsymbolikken.

– Hun var heldigvis lur, smiler nonna.

– Da den politiske situasjonen hadde roet seg, fjernet hun malingen. Vi pleier å si at barna i Predappio er heldige som omgir seg med skjønnhet fra de er små.

Hylles uforstyrret

Pilegrimsleden til Predappio startet umiddelbart etter at Mussolini hadde inntatt familiegraven og førte til sammenstøt mellom tilhengere og motstandere. En søndag i 1957 barrikaderte antifascister kirkegården og kastet stein mot pilegrimmer som forsøkte å nærme seg, men i dag får nostalgikere strømme til sitt mekka i fred og ro.

MUSSOLINI-SUVENIRER: Langs hovedgata i Predappio ligger tre butikker som tilbyr et assortert utvalg av «Duce»-produkter.

HYLLES: Benito Mussolini.

FOTO: NTB SCANPIX

I tilknytning til Mussolinis fødselsdag, dødsdag og datoen for marsjen mot Roma, arrangerer tilhengerne felles tog fra sentrum til kirkegården og inntar spisestedene i byen. Frassineti hevder at ingen fra Predappio deltar i disse markeringene. Han kaller det karneval, men forstår at opptoget kan virke skremmende for utenforstående.

30. april møtte omkring 200 tilhengere opp for å feire Mussolinis fødselsdag. Færre enn normalt fordi mausoleet er stengt for rehabilitering. Politiet var mannsterkt til stede, men antifascistene hadde blitt nektet motdemonstrasjon og måtte nøye seg med å spise «tagliatelle mot fascisme» kvelden før.

Flavio (14) bar trikoloren fremst i toget. Beveget, men stolt, kunne han fortelle i etterkant. Edda Mussolini, barnebarn av «il Duce», var til stede på kirketrappa for å takke de frammøtte på vegne av familien. Rita oppfordret sønnene Benito (5) og Enea (4) til å strekke høyrehånda i været mens hun knipset, og menn i svart uniform, og fascisthilsen parat, slåss om gunsten til oppmøtte fotografer.

Politiet observerte uten å gripe inn. Sjefen for styrkene forklarte at romersk hilsen ikke er ulovlig så lenge den utføres for å minnes. Det bestemte en domstol i februar.

– Vi er her for å hylle Mussolini, og alt det gode han gjorde for Italia, smilte Marco Marussi (51) iført svart uniform.

– Folk husker dessverre bare det som gikk galt under fascismen, som raselovene og krigen, men vi kan takke Mussolini for mye, for eksempel pensjonssystemet. Han var glad i det italienske folket. Mussolini var ikke som Hitler.

Savner oppgjør

En undersøkelse viser at forestillingen om den «gode italiener» og «slemme tysker» ikke er uvanlig blant unge italienere. 25 prosent svarte at de hadde et positivt inntrykk av Mussolini mens 97 prosent hadde en negativ oppfatning av Hitler. Tidligere statsminister Silvio Berlusconi har omtalt fascismen som et «godartet diktatur».

Miro Gori, leder for den italienske partisanorganisasjonen i provinsen Forlì-Cesena (Anpi), tilskriver holdningene dårlig «reingjøring» etter krigen og refererer til mangelen på straffereaksjoner mot ledende fascister. Allerede i 1948 inntok et parti med fascistiske røtter på ny det italienske parlamentet.

– Vi kan ikke redusere Mussolinis ugjerninger til politiske feil, understreker Gori overfor Klassekampen.

– Han var en kriminell som tok med seg italienerne i krig og sendte jøder i konsentrasjonsleirer. Dette var ikke avvik, men en direkte konsekvens av regimet.

Feil beliggenhet

Anpi nasjonalt er motstandere av å legge museet til Predappio. De tror det vil øke tilstrømningen av nostalgikere. Historiker Anna Foa er enig i at man trenger et nøytralt sted for å kunne forklare fascismen.

«Om jeg var født i Predappio, så hadde jeg sikkert villet gitt byen en ny sjanse til å bli et fyrtårn, denne gang kulturelt. Men Predappio har allerede fått sine muligheter. Det er på tide å se framover», skriver Foa.

Også Anpi lokalt ser at det er risikabelt å legge et slikt museum til Predappio, men Gori er positiv til å starte et studiesenter, for å undersøke om det er mulig å forvandle Predappio til en arena for forskning på fascisme.

– Vi kan i hvert fall ikke overlate Predappio til sin egen skjebne. Byen trenger støtte.

Fredelig samfunn

Ordførerens onkel og byens skredder, Francesco Frassineti, holder til i hovedgata, og på veggen henger et bilde av Mussolinis sønn, Romano, ikledd en dress sydd av ham. Skredderen sto også for brudekjolen til diktatorens barnebarn Edda.

– Hvis du vil snakke med antifascister, må du stikke over i kafeen på andre siden av gata, humrer han.

Der sitter jevngamle Wanda Tassinari. Hun ble født rett etter frigjøringen og vokste opp i kommunistpartiet. Som tidligere frisør kjenner hun alle i byen og hevder at folk i Predappio alltid har levd i fredelig sameksistens, på tvers av politiske ståsted. Det er tilreisende utenfra som tidvis har forstyrret roen.

– Vi er alle mennesker med samme grunnleggende behov. I Predappio kaster vi vann på bålet, ikke bensin, sier Tassinari.

Mens onkel Francesco er skeptisk til nevøens museumsplaner, synes Tassinari det er en glimrende idé.

– Fascismen er forbi, men vi kan ikke bare glemme en tjueårsperiode. Den er en del av historien vår, akkurat som korstogene, og «Casa del fascio» er et flott bygg. Det burde være i bruk.

Felles karaktertrekk

Frassinetis mandat går ut i 2019. Han kan ikke stille til valg på nytt, men håper oppussingen av «Casa del fascio» har startet innen den tid.

– Mange sier at jeg aldri kommer til å klare det. Det er som å bestige Mount Everest naken, men jeg vedder på at jeg når toppen. For vi som kommer herfra er sånn. Målbevisste, konstaterer han.

utenriks@klassekampen.no